

Familjen samlad
på trädäcket med
utsikt över den
fårbetade dalen.

”Vår trädgård föddes ur ett grustag”

Konstnären Helle Christensen Hjort har lyckats med det till synes omöjliga. Av ett gammalt grustag utanför Lund har hon skapat en spännande tomt där konst och växter samverkar på ett fascinerande sätt.

Text: LISA ISING Foto: PERNILLA BERGDAHL Illustration: IANIN EKLUND TINBACK

Allt om Trädgård gillar!

- Stram design och mjuk grönska.
- De mörkgrå detaljerna på huset tas upp i markstenen och pergola
- Bikupor, kompost och växthus främjar odlandet.

1.

2.

3.

1. Pergolan framför huset. 2. Här växer **smultron** och andra torktåliga växter. 3. Den hemliga spången, en spännande del som går genom en stor **vresbok**. 4. Damm med bänk nedanför den danska "bryggan".

en cottage garden med buxbomskvarter och lantliga perenner är det första som möter besökaren, men det är bara början. Trädgården, som är över 2000 kvadratmeter stor, plus tre hektar betesmark, är inte en utan flera. Snart följer rum efter rum, alla med olika uttryck: en stenlagd plats med rektangulärt vattenblänk, den danska "bryggan", en japansk utsiktspunkt, den hemliga spången bland **hassel** och **stensöta**, en solgrop à la Ulla Molin... Och varenda kubikmeter odlingsbar jord har fraktats hit.

Det är drygt 25 år sedan Helle och maken Per-Anders Hjort flyttade till den lilla byn Torna Hällestad med en tvåårig son på armen. Då var detta en nerlagd cementfabrik med lastbilsgarage, smörjgrop – och så det omgivande grustaget. Det enda som kunde kallas trädgård här var en rad med 16 pioner.

– Folk tyckte synd om oss, och min mamma grät när vi flyttade hit, minns Helle och ler i samförstånd med sin man.

Formstarka kontraster

Sonen Joel växte upp mitt i förvandlingsarbetet. Hans första ord var "traktor" och två år efter flytten föddes lillebror Oliver. Under småbarnsåren var varmbänksodlingar och växthus tillräckliga projekt, men under det senaste decenniet har trädgår-

den utvecklats och fått sin nuvarande form i nära samarbete med Inger Finnman, en arkitekt från grannbyn.

– Det är en stor fördel att arbeta tillsammans med en och samma arkitekt under så lång tid. Man lär känna varandra och vid det här laget vet vi hur den andra fungerar och tänker.

Resultatet har blivit en formstark trädgård med många kontraster. Raka linjer växelspelar med mjuka. Hårt med mjukt. Ljust med mörkt. Högt med lågt. Målet har inte varit att bli färdig för att sedan sätta upp hängmattan. Detta är mer en levande verkstad, alltså en plats för lärdomar och processer.

Helle är konstnär, och sedan några år samverkar den egna konsten och trädgårdsarbetet på ett väldigt konkret sätt. I varmkomposten färgar hon vita sidentyger som förvandlas till ett slags organiska etsningar. Processen är slumpartad och avgörs av det som för tillfället förmultnar. Tygerna används sedan i bilder där även vax från de egna bikuporna ingår.

Växtval efter plats

Trots alla jordmassor som har fraktats hit är detta fortfarande en torrträdgård och det påverkar såklart växtvalet. Här trivs **lavendel**, **smultron**, **bolltistel**, **näva**, **temynta** och **blåklöcka**. **Klematis** går bra – några av många är **vitalba-klematis** 'Sum-

mer Snow' ('Paul Farges'), den blå **heracleifolia-klematisen** 'Praecox', limevit **tidig storblommig klematis** 'Guernsey Cream' och dito, fast illröda, 'Rebecca'.

Efter inspiration från trädgårdsarkitekten Ulla Molin (1909–97) skapade Helle "solgropen", en nedsänkt hörna med inhemska växter som tål sol och torka

TRÄDGÅRDSFAKTA

Här bor: Helle Christensen Hjort och Per-Anders Hjort.

Trädgårdens ålder: 27 år.

Läge: Söderläge med mycket sol.

Yta: 2000 kvm plus 3 hektar hagmark.

Jordmån: Sandig.

Zon: 1.

Aldrig i trädgården: Får!

Drömmar om: Att få hänga med länge i trädgården.

Nästa projekt: En fruktlund.

Nästa inköp: Träd som rönn och benved.

Kan inte leva utan: Växthus.

Nyfiken på: Holland som trädgårdsland.

Inspireras av: Trädgårdsbloggarna have-folket.com, frodas.org, clausdalby.dk.

Utländska trädgårdar som engelska Great Dixter i Sussex, och Camilla Plums samt Anne Justs trädgårdar i Danmark. De är alla personliga och karaktärsfulla.

5 bra trädgårdstips

- Börja i god tid med att rensa ogräs.
- Begränsa färgerna på möbler, ting och byggen så att växterna kommer till sin rätt.
- Var generös med naturgödsel.
- Satsa på en jordkällare – suverän förvaring av grönsaksskörden och dahliaknöarna.
- Gå med i, eller starta en lokal trädgårdsgrupp för inspiration, kontakter och gemensamma resor.

”När vi kom hem från England hade vi samlat inspiration – och mod.”

bra, till exempel vresrosor, kvitten och rönnbär. Här växer även den rikblommiga klätterrosen 'Super Excelsa' och 'Rose de Rescht', en dubbel höstdamasceneros med härlig doft.

Inspirerande år

Vad som är ovanligt med paret Christensen Hjort är att de vågar omsätta reseminnen och intryck, både i praktiken och i storformat. Modet har de hämtat från en flera år lång utlandsvistelse i England. Där fanns Chelsea Flower Show som de ofta besökte. Och där fanns fantastiska trädgårdar på nära håll.

– I England är trädgårdskulturen så stark. Människor gör otroliga saker och lägger ner både tid och pengar på sina trädgårdar. När vi kom hem hade vi samlat mycket, både inspiration och mod.

Under köksfönstret skapade de den stenglagda platsen med en lång, smal vatten-spegel. Växtligheten är återhållen och från den lilla kranen i fondens vita mur rinner en tunn vattenstråle. Markens stenplattor går i grått och svart.

– Det är vår moderna tolkning av det moriska palatset Alhambra i södra Spanien som vi tidigare besökt. Den arabiska kulturen, som lämnat många spår efter sig där, använder ju vatten på ett suveränt sätt i sina trädgårdar, förklarar Helle.

En annan resa som gett avtryck är födelsedagsresan till danska Bornholm. Ett modernt konstmuseum där inspirerade till "bryggan", ett slags landgång som med sina trappor och räcken ger en marin känsla.

Strax intill löper pergolan, översållad av den ljusrosa moschatarosen 'Paul's Himalayan Musk', en av världens mest planterade klätterrosor, dock inte så vanlig i Sverige.

– Att hålla sig till en sort ger ett mera enhetligt intryck, tycker jag. Och Paul's är en jättebra ros. Den remonterar (återblommnar, reds anm) visserligen inte, men den kräver inget dalt och är allmänt problemfri, tipsar Helle.

I slutet av pergolan är en jättelik amfora blickfång – och bortom den en idyllisk

På trädäcket i norrläge bakom huset bjuds lät om svalkande skugga.

Tre torktåliga favoriter

Litet rödvide *Salix purpurea* 'Nana' – snabbväxande med sirligt växtsätt.

Rosenplister *Lamium maculatum* – en tacksam marktäckare.

Tok (ölandstok) *Potentilla fruticosa* – blommor länge i torra lägen i vitt, rosa och olika nyanser av gult.

1. Fyllt honungsros 'Hybrida' på ett av växthusen. 2. 'Paul's Himalayan Musk'. 3. Den hemliga spången, kantad av vanlig bok. 4. En spalje med klematis 'Praecox' vid kanten av dammen. 5. Olika fuchsior på trappan upp till "bryggan". 6. 'Paul's Himalayan Musk' täcker pergolan.

2.

3.

4.

5.

6.

1.

2.

3.

”Vi kan alltid göra något vackert. Även av det som skövlats.”

dalgång där vännen Torgils får betar. Men skenet bedrar. Här låg grustäkten, en ås som offrades för att bli fyllnadsmassor i Sveriges första motorväg, den mellan Malmö och Lund.

- En sådan väldigt takt på naturen! Vi kan aldrig återskapa det som skövlats, men vi kan göra något vackert av det, säger Helle.

Komposten är hjärtat

När familjen flyttade hit var markerna helt igenslyade. Idag hålls landskapet öppet av fåren och bildar en pastoral fond till trädgården. Från norrsidans trädäck är utsikten magnifik. Ett självsått **körbärs-träd** har fått stå kvar och är numera stort och ståtligt, inte minst när det blommar

i maj. Den japanska karaktären förstärks genom några stånd **bambu**, en lykta och **iris**. I sluttningarna nedanför trivs orm, ödla och ekorrar. En liten bit bort ligger "Trollskogen", en bokskog som fått sitt namn efter sina vridna träd. Rovfåglarna seglar däröver.

För Helle och Per-Anders är samspelet med naturen viktigt. Det första de vill visa är inte trädgårdsrum och blommor, utan två stora bingar på andra sidan ett av växthusen. Den ena innehåller brunnen stallgödsel. Den andra komposten.

- Det här är hjärtat i trädgården. Visst vill vi göra något vackert, jag är ju konstnär och har det i mig. Men allra starkast är strävan att skapa en harmonisk helhet och

ett fungerande kretslopp. Jag har även fyra bisamhällen som pollinerar och ger oss honung, berättar Helle och visar stolt upp de specialritade kuporna.

Därtill rymmer trädgården flera växthus med **tomater** av alla sorter, **chili**, **paprika**, **gurka**, **aubergin**, **druva** och **melon** - och på annat håll odlas grönsaker. Familjen är nästintill självförsörjande.

Den gamla cementfabriken är sedan länge en totalrenoverad och funktionell bostad/ateljé med industrikänsla. De små pojkarna har vuxit upp under den långa processen och är numera vuxna söner med egna liv. Men trädgården blir aldrig färdig. Än återstår det många resor att inspireras av och idéer att förverkliga. ●

FAVORITER HOS HELLE

Perenners hårdighet anges med A–D, se sidan 110.

Fylld honungsros *Rosa Helenae*-gruppen 'Hybrida', zon 6.

Grenaster *Aster lateriflorus* 'Lady in Black', C.

Humleblomster *Geum rivale* 'Leonard's Variety', B.

Höstdamascenerros *Rosa Bifera*-gruppen 'Rose de Rescht', zon 5.

Japansk lönn *Acer palmatum* 'Orange Dream', zon 3.

Jättesolros *Helianthus* 'Lemon Queen', B (olämplig i landets norra delar p g a alltför sen blomning).

Klematis *Clematis* Heracleifolia-gruppen 'Praecox', zon 4, *Clematis* Tidiga storblommiga gruppen 'Guernsey Cream', zon 3.

Koreansk blomsterkornell *Cornus kousa* 'Satomi', zon 2.

Körbärsbenved *Euonymus planipes*, zon 5.

Litet rödvide *Salix purpurea* 'Nana', zon 5.

Moschataros *Rosa Moschata*-gruppen 'Paul's Himalayan Musk', zon 3.

Murbinka *Erigeron karvinskianus*, B.

Sicksackbambu *Phyllostachys aureo-sulcata*, D–C.

Tofsblomster *Emilia coccinea*, ettårig.

Tok (ölandstok) *Potentilla fruticosa* 'Pink Beauty', zon 4.

Vit skogsaster *Aster divaricatus* 'Tradescant', B.

1. Under bryggan frodas plymspirea.
2. Stor blåklocka och pipört.
3. På den stenlagda platsen vid dammen är växtligheten sparsam. Rosen 'Paul's Himalayan Musk' vid pergolan är ett undantag.
4. Buxbom, blåregn och bondpioner dominerar i den del av trädgården man först möter, ett slags cottage garden.
5. Vin, paprikor och olika kryddor trivs i växthusets värme.

